

## Schoonheid en tragiek

- 1 1 In juni en juli 2000 werden in Nederland  
2 en België de Europese kampioenschappen  
3 voetbal gehouden. De weken ervoor heerste er  
4 een opmerkelijke Oranjekoorts. Journalisten  
5 schatten de kwaliteiten van het Nederlands  
6 elftal hoog in en rekenden min of meer op een  
7 finaleplaats. Een beetje weggedrukt tussen veel  
8 belangrijker nieuws stond er een berichtje in de  
9 krant dat mij trof: “Voor de belastingdienst zijn  
10 voetballers artiesten. Buitenlandse voetballers  
11 die de komende weken in Nederland voetballen,  
12 zullen worden geconfronteerd met een  
13 voorheffing van achttien procent. België en  
14 Nederland strijken daarvan ieder de helft op.  
15 Deze regeling geldt ook voor artiesten die hier  
16 optreden.”
- 2 17 Voetballers zijn waarschijnlijk niet blij  
18 met deze truc om hen niet belastingvrij te laten  
19 ontsnappen, maar misschien verheugen ze zich  
20 over de erkenning van hun vak als kunst. Je  
21 hoort het immers vaak beweren: topvoetballers  
22 zijn kunstenaars! In het Amerikaanse tijdschrift  
23 *Time* van enige tijd geleden beweerde  
24 voetballer David Ginola, ex-international voor  
25 Frankrijk en nog steeds op het hoogste voetbal-  
26 niveau actief, iets soortgelijks. Hem werd de  
27 vraag voorgelegd: bederft het vele geld dat er  
28 in de voetballerij omgaat het spel niet?  
29 “Welnee”, zei Ginola, “een topacteur verdient  
30 twintig miljoen dollar met één film en je hoort  
31 niemand klagen. Waarom zou een voetballer  
32 die veel harder moet werken en maar kort van  
33 zijn succes kan genieten, dat dan niet mogen?  
34 En zijn wij ook niet een soort artiesten?  
35 Hardwerkende mensen willen in het weekend  
36 ontspannen bij een adembenemend potje  
37 voetbal. Het is hun hoogtepunt van de week. Zo  
38 kunnen ze de in de week opgespaarde woede en  
39 frustraties kwijt. Wij leveren ze dat, zoals  
40 filmsterren een avondje ontspanning bieden.”  
41 Voetbal kan dus leiden tot psychische loutering  
42 van de door stress geplaagde mens.
- 3 43 Je hoort dat wel vaker beweren. Een erg  
44 overtuigend pleidooi voor de hoogte van de  
45 salarissen en transfersommen vind ik de  
46 redenering van Ginola niet. Het zou immers  
47 betekenen dat bijvoorbeeld de musici van het  
48 Concertgebouworkest voor hun zondagochtend-  
49 concerten ook tonnen zouden moeten kunnen  
50 beuren en hetzelfde zou gelden voor de dichters  
51 die op Poetry International hun gekwelde ziel  
52 lucht geven. Maar het zegt wel iets over de  
53 sociale status van de voetballer.
- 4 54 Zijn voetballers ook werkelijk artiesten  
55 die oog hebben voor wat mooi is? David Ginola  
56 is in ieder geval hard op weg. Hij lijkt alvast  
57 een voorschot te hebben genomen op zijn  
58 culturele aanzien met een heus essay in een  
59 gerenommeerd tijdschrift. Hij wil daarin het  
60 clichébeeld van de voetballer als overbetaalde,  
61 onvolwassen dommekracht, die overdag alleen  
62 maar in zijn Porsche kan razen, de nek  
63 omdraaien. En wat te denken van voetballer  
64 Clarence Seedorf? Uit een interview met Cees  
65 Jansma, al weer enige tijd geleden, bleek dat  
66 Clarence zowaar gedichten schreef. Jansma  
67 vroeg niet verder (misschien uit vrees dat zijn  
68 gast er eentje ging voordragen), maar de link  
69 was gelegd: voetballers weten wat mooi is.
- 5 70 Op de een of andere manier schijnt  
71 voetbal voor sommigen een esthetische  
72 belevenis te zijn, een soort ballet. Ik heb de  
73 schrijver Morriën eens horen uitbarsten in een  
74 lofzang op de schoonheid van de passeer-  
75 bewegingen van Brian Roy, alsof er subsidie  
76 voor zou moeten worden aangevraagd. En neem  
77 Faas Wilkes. Hij was volgens kenners een  
78 ‘mooie’ voetballer. De meest bejubelde  
79 voetballer ten onzent is ongetwijfeld Johan  
80 Crujff geweest. Over zijn prestaties werd  
81 gesproken in termen als: “mooi”, “fraai” en  
82 “oogstrelend”. Een door deze voetbalgod  
83 geleide aanval verliep “mooi en soepel” en  
84 werd bekroond met een “magnifiek” doelpunt.  
85 Het hoogste in de voetbalsport ontleent steevast  
86 zijn beschrijvingen aan termen uit de kunst.
- 6 87 Hoe komt het toch dat zoveel mensen  
88 voetbal met mooi associëren? Waar zit hem die  
89 schoonheid dan in? Voor hetzelfde geld kun je  
90 immers wijzen op enkele uitgesproken lelijke  
91 kanten van het voetbal. In vergelijking met  
92 basketbal of American football, bijvoorbeeld,  
93 wordt er bij voetbal veel te weinig gescoord.  
94 Er valt wel eens iets moois in een wedstrijd te  
95 beleven, maar het grootste gedeelte van de  
96 meeste wedstrijden is slaapverwekkend en niet  
97 zelden gaan ze als een nachtkaars uit. Ook het  
98 aantal overtredingen loopt vaak de spuigaten  
99 uit, om van de toestanden rond het veld maar  
100 niet eens te spreken.
- 7 101 Eerlijk gezegd geloof ik niet zo in die  
102 pure schoonheidsaanbidders onder de  
103 voetballiefhebbers. Het toewijzen van louter  
104 esthetische kwaliteiten aan het voetbal is een  
105 hebbelijkheid van personen die zichzelf  
106 wijsmaken dat ze door fan te zijn een zekere  
107 smaak hebben. Zo komen ze ertoe Crujffs  
108 schijnbewegingen te vergelijken met de subtiële  
109 balletpassen van de beroemde Nurejev.
- 8 110 Tegenover de voetballiefhebbers staan de  
111 voetbalhaters. Ook daar zijn er veel van en ze  
112 lijken woorden tekort te komen om hun diepe

# Eindexamen Nederlands havo 2003 - I

havovwo.nl

- 113 afkeer uit te drukken. Rudy Kousbroek  
114 bijvoorbeeld heeft van het schelden op sport  
115 een tweede natuur gemaakt. Ook de Dichter des  
116 Vaderlands, Gerrit Komrij, geeft bij  
117 gelegenheid blijk van zijn minachting en  
118 Gerard Reve schreef eens over voetbal: "Ik  
119 vind het jammer dat bij een voetbalwedstrijd  
120 niet beide partijen kunnen verliezen en dat er  
121 zo zelden doden bij vallen."
- 9 122 Wat hun erin tegenstaat, is het vermoeden  
123 dat het gaat om heel primitieve emoties  
124 waarvan zij zelf denken vrij te zijn. Maar ook  
125 ergeren zij zich aan het waanwijze oordeel van  
126 zogenaamde kenners dat voetbal 'mooi' zou  
127 zijn, een kwalificatie die zij zelf immers voor  
128 kunst, zoals literair werk, reserveren.
- 10 129 Maar de meeste voor- en tegenstanders  
130 zitten ernaast. In voetbal gaat het om heel  
131 andere zaken dan schoonheid of lelijkheid. Het  
132 gaat om een soort spanning die je nooit op  
133 schilderijen of in symfonieën aantreft, om een  
134 trotse, liefdevolle partijdigheid waar je verder  
135 in de maatschappij niet mee aan kunt komen,  
136 om een zekere vorm van dramatiek en zelfs  
137 tragiek. Ik ben ervan overtuigd dat de  
138 aardigheid en de populariteit van het voetbal  
139 niet zozeer liggen in de vaardigheid van de  
140 balartiesten (niemand kan immers 'bewijzen'  
141 dat korfbal of gewichtheffen onaantrekkelijker  
142 sporten zijn of minder inspanning vereisen),  
143 maar in het feit dat je optimaal kunt meelijden.
- 11 144 Ja, overwinningen zijn prachtig, maar ze  
145 moeten worden bevochten en de kans is groot  
146 dat men een nederlaag lijdt. En die nederlaag,  
147 dat verdriet om degradatie of een afgang op het  
148 toernooi, daar zit het 'm in. Als toeschouwer en  
149 Oranjefan word je als het ware gedwongen om  
150 die mogelijke lijdensweg mee op te gaan.  
151 Vandaar de spanning tijdens een wedstrijd:  
152 steeds scheren we langs afgronden; er moet nu  
153 eenmaal gewonnen worden.
- 12 154 Het mooie van voetbal is dat je je met een  
155 team, een clubnaam kunt identificeren. Niet het  
156 individu doet ertoe, maar de club of het elftal.  
157 Als een veelbelovende schaatser er opeens niks  
158 meer van bakt, of een populaire hordeloper een  
159 langdurige blessure oploopt, vergeet je hem al
- 160 snel. De schaatser Falco Zandstra is daar een  
161 mooi voorbeeld van: voortijdig geheel uit het  
162 zicht verdwenen. Maar voetbalclubs blijven  
163 ondanks nederlagen voortdurend in beeld. Ze  
164 kunnen wel steeds verder wegzakken in de  
165 ranglijst, maar ze houden dezelfde naam,  
166 hetzelfde clubhuis. Je moet wel met ze mee, of  
167 je wilt of niet.
- 13 168 Zelf ben ik sinds mijn jonge jaren een  
169 trouwe fan van FC Groningen, al woon ik  
170 allang niet meer in die stad. Ik heb ze al in geen  
171 jaren meer van dichtbij zien spelen en weet  
172 nauwelijks de opstelling nog. En heel mooi en  
173 oogstrelend wordt er in het Oosterpark nou ook  
174 weer niet gespeeld. Maar toch lijd ik op afstand  
175 mee als er door de club van die naam wordt  
176 verloren. Deze zomer kan niet meer stuk, want  
177 ze zijn naar de eredivisie gepromoveerd!
- 14 178 Met kunstzinnige begoocheling heeft het  
179 allemaal weinig te maken, meer met het gevoel  
180 ergens bij te willen horen, solidariteit. Dat de  
181 voetballiefhebber zich gemakkelijker  
182 identificeert met een geheel, een naam, een  
183 symbool, dan met een individu, blijkt ook uit  
184 het feit dat spelers die de overstap naar een  
185 andere club maken, door supporters gewoonlijk  
186 als verraders worden gezien.
- 15 187 Het gaat bij voetbal om zaken als  
188 ergernis, ongeloof, woede: de alledaagse  
189 gevoelens. Zelfs de scheidsrechters, die nogal  
190 eens verkeerde beslissingen nemen, doen  
191 daaraan mee en fungeren even als je chef, die je  
192 voor één keer niet binnensmonds hoeft te  
193 vervloeken. Voetbal maakt het ons mogelijk  
194 allerlei onverkwikkelijkheden te verwerken en  
195 te vergeten. Voetbal is bovendien een typische  
196 vergetelheidsbezigheid. De Brandenburgse  
197 Concerten van Bach, het Straatje van Vermeer,  
198 daar kun je van genieten tot je er grijs van  
199 wordt, maar een voetbalwedstrijd doet het maar  
200 één keer en daarna nooit meer. Stel, u wordt  
201 gedwongen de beruchte voetbalfinale  
202 Nederland - Duitsland uit 1974 nog eens  
203 helemaal opnieuw te bekijken. Daar is niets  
204 aan: het spelverloop en de uitslag staan vast.  
205 Het is ouwe, beschimmelde koek. Net als, na  
206 een tijdje, Euro 2000.

naar: Rob Schouten

uit: Trouw, 10 juni 2000

## Tekst 1 Schoonheid en tragiek

1p **1 ■** Hoe kan de tekst *Schoonheid en tragiek* qua tekstsoort het beste getypeerd worden?

- A Een activerende tekst met beschouwende elementen.
- B Een amuserende tekst met activerende elementen.
- C Een betogende tekst met beschouwende elementen.
- D Een uiteenzettende tekst met amuserende elementen.

Zowel in het tekstgedeelte van alinea 1 tot en met 9 als in het tekstgedeelte van alinea 10 tot en met 15 geeft de schrijver antwoord op een impliciete vraag.

2p **2 □** Welke impliciete vraag beantwoordt de schrijver in het tekstgedeelte van alinea 1 tot en met 9?

*Gebruik maximaal 10 woorden.*

3p **3 □** Welke impliciete vraag beantwoordt de schrijver in het tekstgedeelte van alinea 10 tot en met 15?

*Gebruik maximaal 10 woorden.*

Volgens Ginola (zie regel 24) mogen voetballers best veel geld verdienen, omdat ze veel mensen ontspanning bieden. Rob Schouten is bekend met de argumenten die Ginola gebruikt, maar is het niet met hem eens (zie alinea 2 en 3).

3p **4 □** Leg uit waarom de schrijver het niet eens is met Ginola.

*Gebruik maximaal 30 woorden.*

2p **5 □** Wat concludeert de schrijver uit het feit dat voetballers zoveel geld verdienen?

*Gebruik maximaal 10 woorden.*

“Een erg overtuigend pleidooi voor de hoogte van de salarissen en transfersommen vind ik de redenering van Ginola niet.” (regels 43-46)

Vergelijk de wijze van argumenteren van David Ginola (alinea 2) met die van de auteur (alinea 3).

1p **6 ■** Welke van onderstaande beweringen is juist?

Beiden argumenteren op basis van

- A kenmerken / eigenschappen.
- B oorzaak en gevolg.
- C overeenkomst / vergelijking.
- D voorbeelden.

“Voetbal kan dus leiden tot psychische loutering van de door stress geplaagde mens.” (regels 41-42)

1p **7 ■** Welk van onderstaande citaten drukt het beste dezelfde gedachte uit?

- A “Hardwerkende mensen willen in het weekend ontspannen bij een adembenemend potje voetbal.” (regels 35-37)
- B “Het is hun hoogtepunt van de week.” (regel 37)
- C “Zo kunnen ze de in de week opgespaarde woede en frustraties kwijt.” (regels 37-39)
- D “Wij leveren ze dat, zoals filmsterren een avondje ontspanning bieden.” (regels 39-40)

1p **8 ■** Welke gevoelswaarde heeft het woordje ‘zowaar’ in regel 66?

- A afgunst
- B afkeuring
- C bewondering
- D spot

2p **9 □** Welke twee *verschillende* argumenten hanteert de schrijver in alinea 6 en 7 om aan te geven dat hij het niet eens is met de schoonheidsaanbidders?

# Eindexamen Nederlands havo 2003 - I

havovwo.nl

---

- 1p **10** ■ Van welk type drogreden bedient de schrijver zich in het tekstgedeelte van alinea 7 tot en met 9 bij het verwerpen van de opvattingen van de schoonheidsaanbidders en voetbalhaters?
- A de persoonlijke aanval
  - B een onjuist verband tussen oorzaak en gevolg
  - C een verkeerde vergelijking
  - D het vertekenen van een standpunt

- 1p **11** □ Welke functie heeft alinea 6 tot en met 9 ten opzichte van alinea 1 tot en met 5? Kies één woord uit de volgende reeks: *bewijs, conclusie, gevolg, oorzaak, samenvatting, stelling, tegenwerping, toepassing, uitwerking, voorbeeld*.

- 2p **12** □ “Zelf ben ik sinds mijn jonge jaren een trouwe fan van FC Groningen ...” (regels 168-169)  
Waarom is het volgens de auteur aantrekkelijk een trouwe fan te zijn van een club? Gebruik maximaal 10 woorden.

- “Voetbal maakt het ons mogelijk allerlei onverkwikkelijkheden te verwerken en te vergeten.” (regels 193-195)  
De auteur heeft deze verklaring al eerder in de tekst gegeven.
- 1p **13** ■ In welke van onderstaande alinea’s is deze verklaring al eerder aan de orde geweest?
- A alinea 2
  - B alinea 11
  - C alinea 12
  - D alinea 14

De opmaakredacteur van een krant zou het artikel *Schoonheid en tragiek* kunnen indelen met behulp van de volgende achtereenvolgende kopjes:

1: Voetbal is mooi

2: Voetbal is lelijk

3: Voetbal is meelevend

4: Voetbal is afleiding

- 1p **14** □ Boven welke alinea zou hij het beste kopje 2 kunnen plaatsen?
- 1p **15** □ Boven welke alinea zou hij het beste kopje 3 kunnen plaatsen?
- 1p **16** □ Boven welke alinea zou hij het beste kopje 4 kunnen plaatsen?

- 1p **17** ■ Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst *Schoonheid en tragiek* weer?
- A Aan voetbal zit voor sommige kijkers een esthetische kant, maar hun motieven om in esthetische termen over voetbal te spreken zijn afkeurenswaardig.
  - B Dat voetbal de gelegenheid geeft om alledaagse emoties te verwerken en te vergeten, is het voornaamste motief om voetballers duur te betalen.
  - C De populariteit van voetbal komt niet zozeer voort uit de schoonheid van het spel, maar vooral uit de mogelijkheden tot meelevend.
  - D Mensen die voetbal met het woord ‘mooi’ verbinden hebben ongelijk, want bij het voetbalspel overheerst het lelijke.

fragment 1

Het gaat niet aan om openlijk naar oorlog te verlangen, hoewel het grootste gedeelte van ons collectief kapitaal aan de wapenindustrie wordt uitgegeven. Eenzelfde dubbelhartigheid zien we ten aanzien van het voetballen; er is een 'hogere' aspect en een verboden, geheime kant. Het 'hogere' heeft te maken met de pracht van het spel, van trefzekere samenwerking en individuele virtuositeit. Het 'hogere' heeft niet te maken met de agressiviteit die onverbrekkelijk bij voetballen hoort: deze verboden, geheime kant wordt bij uitstek als een probleem gezien. Mensen geloven nu eenmaal dat agressie uitsluitend door frustratie wordt veroorzaakt en wijzen deze fundamentele drift af, omdat zij die associëren met vernielzucht of moord. En dat is jammer, want juist die agressie maakt het voetbal leuk, meeslepend, belangrijk, passionerend en intens bevredigend.

*naar: Anna Enquist, Niet van lust alleen*

*uit: Hard gras, eerste jaargang, nr. 3, april 1995, p. 36-39*

“Het gaat niet aan om openlijk naar oorlog te verlangen, hoewel het grootste gedeelte van ons collectief kapitaal aan de wapenindustrie wordt uitgegeven. Eenzelfde dubbelhartigheid zien we ten aanzien van het voetballen ...”

- 3p **18**  Zeg met eigen woorden wat Anna Enquist met deze bewering wil zeggen over de agressie bij de voetbalsport.

*Gebruik maximaal 20 woorden.*

Anders dan Anna Enquist laat Rob Schouten zich niet expliciet uit over het verband tussen agressie en de aantrekkelijkheid van voetbal.

- 3p **19**  Is het aannemelijk dat Rob Schouten de agressie, die hij in alinea 6 afkeurt, zal beschouwen als een verklarende factor voor de aantrekkingskracht van voetbal? Licht je antwoord toe met behulp van alinea 15.

*Gebruik maximaal 15 woorden.*